

Altmark kriterijų atmintinė

Altmark kriterijai – tai Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendime¹ nustatytos sąlygos, pagal kurias skirta kompensacija už bendros ekonominės svarbos paslaugą nelaikoma valstybės pagalba.

Remiantis teismo išaiškinimu, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – Sutartis) 107 straipsnio 1 dalis netaikoma, jei ūkio subjektui kompensuojama už jo prisiimtus viešųjų paslaugų įsipareigojimus, nesuteikiant jam realaus pranašumo. Tam turi būti tenkinamos 4 sąlygos:

- 1) **ūkio subjektas turi būti prisiėmęs viešųjų paslaugų įsipareigojimus ir šie įsipareigojimai turi būti aiškiai apibrėžti;**
 - ✓ *Nėra konkretaus reikalavimo, kokių konkrečių dokumentų turi būti įforminami įpareigojimai (tai gali būti ir teisės aktas, ir keli teisės aktai, ir sutartis). Svarbu, kad įpareigojimas ir jo apimtis būtų aiškiai apibrėžti.*
 - ✓ *Su tam tikrais viešosios paslaugos įpareigojimais nederėtų susieti veiklos, kurią patenkinamai ir su valstybės apibrėžtu viešuoju interesu suderinamomis sąlygomis jau vykdė arba gali vykdyti įprastomis rinkos sąlygomis veikiantys ūkio subjektai.*
- 2) **sąlygos, kuriomis teikiama kompensacija, turi būti nustatytos iš anksto skaidriai ir objektyviai būdu;**
 - ✓ *Su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų pobūdis, trukmė, kiekvienais metais ūkio subjektui skiriamos kompensacijos kriterijai nustatomi iš anksto.*
 - ✓ *Tai, kad kompensavimo kriterijus reikia nustatyti iš anksto, nereiškia, kad kompensaciją reikia apskaičiuoti remiantis specialia formule (pavyzdžiui, atsižvelgiant į tam tikrą vienos dienos, vieno patiekalo, vieno keleivio arba naudotojų skaičiaus kainą). Svarbiausia, kad nuo pat pradžių būtų aišku, kaip kompensacija apskaičiuojama.*
 - ✓ *Turi būti įvertinta, ar paslauga, už kurios suteikimą bus mokama kompensacija, yra laikoma viešąja paslauga, kurios teikimas nebūtų ekonomiškai perspektyvus.*
 - ✓ *Kompensacija yra mokama už ūkio subjektų suteiktas paslaugas vykdant tik viešosios paslaugos įpareigojimus.*
 - ✓ *Kai valdžios institucija nusprendžia kompensuoti už viešosios paslaugos teikimą paslaugos teikėjo patirtas išlaidas, ji turi nuo pat pradžių nustatyti, kaip tas išlaidas apibrėžti ir apskaičiuoti. Tuo tikslu galima įskaičiuoti tik tiesiogiai su viešosios paslaugos teikimu susijusias išlaidas. Visas paslaugos teikėjo pajamas, gautas iš viešosios paslaugos teikimo, reikia išskaičiuoti.*
 - ✓ *Kai pavedimo laikotarpiu numatoma kompensacijos sumos peržiūra, pavedime turi būti nurodyta peržiūros tvarka ir galimas poveikis bendrai kompensacijos sumai.*
- 3) **kompensacija negali viršyti sumos, kuri būtina, kad būtų padengtos visos ar dalis išlaidų, kurios patiriamos vykdant viešosios paslaugos įpareigojimus, atsižvelgiant į gautas atitinkamas įplaukas ir protingą pelną;**
 - ✓ *Kompensacijos permoka turėtų būti suvokiama kaip įmonės gauta kompensacija, viršijanti sumą, reikalingą su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų vykdymo grynosioms išlaidoms padengti, įskaitant protingą pelną, per visą sutarties laikotarpį.*
 - ✓ *Nauda, kuri atsiranda suteikus kompensaciją, viršijančią su viešosios paslaugos uždavinio vykdymu susijusias išlaidas, bet kuriuo atveju negali būti laikoma būtina (pavyzdžiui, visas pelnas, iš naujo investuojamas į veiklą (pavyzdžiui, įrangos atnaujinimą ar modernizavimą), gali sudaryti prielaidas pernelyg didelei su viešąja paslauga susijusių išlaidų kompensacijai).*

¹ Byla *Altmark*, C-280/00 (2003 m., Rink., p. I-7747).

- ✓ *Protingą pelną reikėtų suvokti kaip kapitalo grąžos normą, kurios reikėtų vidutinei įmonei, svarstančiai, ar teikti viešąją paslaugą. Siekiant nustatyti, koks pelnas protingas, tinkamai pagrįstais atvejais gali būti remiamasi kitais nei kapitalo grąžos norma pelno dydžio rodikliais, pavyzdžiui, vidutine nuosavo kapitalo grąža per pavedimo laikotarpį, panaudoto kapitalo grąžos norma, turto grąža ar pardavimo grąža.*
 - ✓ *Kai ūkio subjektas gauna protingą pelną, kaip dalį kompensacijos, pavedime taip pat reikia nustatyti to pelno apskaičiavimo kriterijus.*
 - ✓ *Valdžios institucija, apskaičiuodama kompensaciją ir tikrindama, ar nesusidaro kompensacijos už viešųjų paslaugų teikimą permoka, turėtų atsižvelgti ir į subsidijas, ir į paslaugas (arba pastatus ar turtą), suteiktas mažesne nei rinkos kaina..*
 - ✓ *Valdžios institucijų suteiktos kompensacijos neturi viršyti išlaidų, kurios patiriamos vykdant viešosios paslaugos įpareigojimus, ir neturi suteikti jokios protingą pelną viršijančios naudos paslaugos teikėjui.*
- 4) viešąsias paslaugas teikiantis ūkio subjektas nustatomas viešojo konkurso tvarka arba tais atvejais, kai parenkamas ne viešojo pirkimo procedūros metu, kuri leidžia parinkti tiekėją, veikiantį mažiausiomis sąnaudomis, kompensavimo lygis turi būti nustatomas analizuojant įprasto, gerai valdomo ūkio subjekto kaštus, patiriamus teikiant analogiškas paslaugas.**
- ✓ *Lyginant su gerai valdomu ūkio subjektu reikia parinkti tokį subjektą, kuris veikia palyginamomis veiklos sąlygomis. Pažymėtina, kad pelno buvimas nereiškia, jog ūkio subjektas gali būti laikomas „gerai valdomu“.*
 - ✓ *Paprasčiausias būdas valdžios institucijoms vykdyti šį Altmark kriterijų – rengti atvirą, skaidrią ir nediskriminacinę viešojo pirkimo procedūrą.*
 - ✓ *Net kai teisiškai nereikalaujama rengti viešojo pirkimo procedūrą, atvira, skaidri ir nediskriminuojanti viešojo pirkimo procedūra yra tinkamas būdas palyginti įvairius galimus pasiūlymus ir nustatyti kompensaciją neteikiant valstybės pagalbos.*
 - ✓ *Konkurso laimėtojo nustatymui tinkamais laikomi mažiausios kainos ir ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijai.*
 - ✓ *Derybų procedūra suteikia per daug veiksmų laisvės valdžios institucijai, o taip pat gali riboti suinteresuotų potencialių teikėjų dalyvavimą. Dėl šių priežasčių derybų procedūra atitikti pirmąjį šio Altmark kriterijaus alternatyvą gali tik išskirtiniais atvejais.*

Išvada:

Jei bent viena iš *Altmark* bylos sąlygų nėra įvykdyta, laikoma, kad ūkio subjektui suteikiamas pranašumas, ir jeigu tenkinami kiti Sutarties 107 straipsnio 1 dalies kriterijai – valstybės priemonė pripažįstama valstybės pagalba.